

No parlaré d'arquitectura, 63_ **Les gambes s'han de menjar amb els dits**

(Fotos: Rafael Vargas)

Després de resistir-s'hi durant dècades Barcelona comença a tenir alguna cosa semblant a un *Downtown*, aquella àrea de negocis que moltes ciutats americanes tenen com a centre. Un *Downtown* d'estar per casa, afortunadament, on edificis corporatius no tan grans es barregen amb habitatges, algun rastre de fàbrica i equipaments culturals en un magma heterogeni que no ha sortit tan d'una planificació acurada com de la seva absència, o de la superposició de plans que van en direcció contrària en un equilibri inestable que canvia any a any, el que crea estats d'ànim paral·lels de fascinació per la velocitat d'aquest canvi i desassossec per la dificultat de forjar una identitat urbana a curt termini. Tot i que està arribant poc a poc.

En aquest estat de les coses el paper dels edificis, tant per a crear aquesta identitat com per a fer ciutat, és important. L'arquitectura d'una peça individual afecta el conjunt, i quan surt bé pot emanar i influir la resta. L'estrella del conjunt és la Torre Agbar, ara buida. Tots els edificis que formen la seva primera corona, DHUB a banda, són d'una mediocritat insultant. Una mica més enllà hi trobem peces extraordinàries com la seu de l'editorial RBA, una de les últimes obres de MBM, digne testament arquitectònic, o l'edifici del que m'ocuparé avui, unes oficines de lloguer per a Colonial que ocupa el tester oest d'una mançana estàndard de l'Eixample definida pels carrers Bolívia, Tànger i Ciutat de Granada, obra de l'estudi Batlle i Roig. Desenvoluparé una reflexió sobre què significa un edifici així per a la ciutat a partir dels fets més obvis.

L'edifici allotjarà uns 2500 treballadors, l'equivalent a un poble de mida mitjana. És un edifici fet per a generar economia a moltes escales que van des dels sous que cobra el personal de manteniment fins als impostos que paguen les empreses passant pel que aquestes produeixen o gestionen. És un de tants edificis que manté la ciutat en moviment, l'equivalent contemporani d'una fàbrica de bona mida en un moment en que la indústria s'ha mogut a la perifèria, si és que no és directament una fàbrica en un moment en que el teletreball ha permès que el personal de la indústria la pugui operar des de quilòmetres lluny. Que hi hagi 2500 persones significa tractar amb no pocs problemes logístics, principalment de transport de persones i mercaderies i subministre energètic. La pròpia forma de l'edifici, una pantalla exempta que ocupa més de cent metres de façana, dos xamfrans i tot el front del carrer Ciutat de Granada és rellevant per la ciutat. El seu enorme *hardware* té capacitat suficient com per a afectar tot el seu entorn pròxim. Els components principals d'un edifici així són el transport

vertical (escales i ascensors), els serveis, les instal·lacions i la façana que el relaciona amb l'entorn. Ah, i òbviament s'ha d'aguantar. Comencem per aquí.

L'edifici no té elements estructurals distingits. S'aguanta amb tota la resta de components que acabo d'esmentar. Els forjats s'estenen de façana a façana, una pantalla foradada amb una trama regular d'enormes finestres quadrades de més o menys tres per tres metres. El primer xoc quan entres a l'edifici, doncs, és el de no trobar-te dins d'un típic edifici d'oficines de vidre, sinó en un espai molt gran amb finestres sense cap element evident de suport a la vista. L'orientació de la pantalla deixa el front al carrer en la pitjor orientació possible, sud-oest, batut per aquest sol de tarda que tendeix a recremar-ho tot, baix i desagradable. És per això que l'edifici es protegeix a sí mateix disposant tota la resta d'elements que serveixen els espais d'oficina contra aquesta façana en una pastilla que ocupi tanta superfície de façana com sigui possible. La façana al carrer, doncs, és una façana secundària. La façana principal on es viu i es respira és la façana nord-est, abocada al pati interior de mançana, on ja s'hi està construïnt un parc de bona mida. Rere això s'hi veu la resta del Poble Nou, Collserola i el mar. Com que els pilars tendeixen a ser opacs, disposar-los en façana redueix la superfície de vidre, i amb ella la radiació solar i la sobreil·luminació.

Però no és això el que veiem quan passegem pel Poble Nou, sinó una façana d'aparença ultramoderna formada per una mena de bandes formades per llistons horitzontals que envolta completament l'edifici en totes les seves orientacions, una mena d'artilugi que folra indistintament qualsevol element abocat a l'exterior: les oficines, els banys, els replans, dels ascensors i totes les parts massisses.

Per als qui no sigueu arquitectes: un dels dos o tres llibres d'arquitectura més importants de tot el segle XX va ser escrit als anys seixanta pel molt influent arquitecte Robert Venturi. El seu títol: *Complexitat i contradicció en l'arquitectura*. El llibre és important bàsicament per dues coses: Primer, obviar qualsevol distinció entre les arquitectures clàssica i moderna, demostrant fefaentment (i, creieu-me: hi havia qui tenia molts dubtes al respecte. Hi ha qui segueix tenint molts dubtes al respecte) que l'arquitectura és una, passant per sobre èpoques i tendències i estils i modes i països i climes i cultures. Segon, reivindica el paper urbà d'aquesta arquitectura a partir de l'expressió dels edificis mitjançant una mena de joc d'equilibris entre els múltiples papers que els toca jugar que fan que difícilment un element pugui servir per una sola cosa, com deia el (però com no construïen els millors exemples del) Moviment Modern. Un bon edifici s'expressa, aleshores, mitjançant els dos factors que enuncia el títol: la complexitat d'un projecte forçat a afirmar una cosa i la contrària i la contradicció inherent a aquesta situació. Venturi (i aquesta

interpretació que segueix ja és meva) demostra que un edifici, com un ésser humà, és una persona. La paraula *persona* prové del grec clàssic i defineix la màscara que es posaven els actors d'una tragèdia per a mostrar un estat d'ànim. No els hi vèiem la cara, ni les emocions subjacents al fet d'actuar. Vèiem l'estat d'ànim que mostrava la *persona*. Un equivalent modern que ens permet fer-nos una idea precisa d'això és el fascinant Bunraku, el teatre de titelles japonès amb els titellaires a la vista que, confesso, constitueix la meva manifestació teatral preferida. Investigueu. És a dir: ens relacionem amb l'exterior mitjançant màscares. Sempre. Des de l'esfera pública a la privada, som incapaços de mostrar-nos sense un filtre. Els edificis, igual.

Aquest edifici d'oficines és profundament venturià: un edifici de finestres, element puntual discontinu i quadrat, s'expressa mitjançant bandes contínues d'elements primets. Si li dones la volta la percepció relativa que tenim d'ell canvia fortament: pot ser quadrat, imponent, solemne, o esvelt com una torre, més transparent o més opac, més integrat amb l'entorn (la façana nord-est té unes bandes de plantes que el faran semblar part del parc) o més absent. Etcètera. I més: les bandes que l'envolten són ceràmiques, tubs ceràmics de colors muntats en sec. El mateix material amb que està construït i s'expressa la resta de l'Eixample, el que l'integra una mica més amb la memòria de la ciutat. Perquè d'això es tracta: de que aquesta peça faci ciutat. I sí: l'edifici m'encanta. El trobo elegant, sofisticat, cosmopolita i alhora pedestre, imperfecte. Un dels llocs on és més divertit menjar són aquells restaurants de peix i marisc que exhibeixen el gènere fresc, el tries i te'l serveixen preparat a taula. És el lloc on t'adones més fàcilment del que constitueix la veritable elegància. Anar-hi acompanyat pot fer que amb prou feines t'aguantis el riure davant els dubtes des comensals a l'hora de demanar, de confeccionar un menú més o menys equilibrat en el seu contrast de gustos... i de menjar-s'ho. De saber quan s'han de deixar o no els coberts de banda, de saber que un corball o un turbot frescos ben cuïts a la brasa (sencers, si us plau) són més bons que una llagosta, de saber que demanar un filet i/o una Coca-Cola o fer la nota de tast a un cambrer que només vol saber si el vi que et serveix està o no picat constitueix motiu de retirada de paraula. Aquest edifici és l'equivalent arquitectònic d'una persona que sap que les gambes s'han de menjar, sempre, amb els dits.

(Gràcies a en Joan Roig i a l'Albert Gil Margalef, socis de Batlle i Roig, per haver-me ensenyat l'edifici.)